

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 2. augusta 2021 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností – Nariadenie (ES) č. 2201/2003 – Pôsobnosť – Článok 2 bod 11 – Pojem ‚neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa‘ – Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 – Žiadosť o návrat malého dieťaťa, ktoré majú rodičia v spoločnej starostlivosti – Štátni príslušníci tretích krajín – Odovzdanie dieťaťa a jeho matky do členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu na základe nariadenia (EÚ) č. 604/2013 (Dublin III)“

Vo veci C-262/21 PPU,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Korkein oikeus (Najvyšší súd, Fínsko) z 23. apríla 2021 a doručený Súdnemu dvoru 23. apríla 2021, ktorý súvisí s konaním:

A

proti

B,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory J.-C. Bonichot (spravodajca), sudcovia L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan a N. Jääskinen,

generálny advokát: P. Pikamäe,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 28. júna 2021,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- A, v zastúpení: J. Kuusivaara, asianajaja,
- B, v zastúpení: E. Wehka-aho a A. Saarikoski, luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat,
- fínska vláda, v zastúpení: H. Leppo, splnomocnená zástupkyňa,

* Jazyk konania: fínčina.

- švédská vláda, v zastúpení: O. Simonsson, J. Lundberg, C. Meyer-Seitz, A. M. Runeskjöld, M. Salborn Hodgson, H. Shev, H. Eklinder a R. Shahsavan Eriksson, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: M. Huttunen, W. Wils a A. Azema, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 14. júla 2021,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 2 bodu 11 a článku 11 ods. 4 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243, ďalej len „nariadenie Brusel IIa“), článku 13 prvého odseku písm. b) a článku 20 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, prijatého v Haagu 25. októbra 1980 (ďalej len „Haagsky dohovor“), ako aj článku 24 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi štátnymi príslušníkmi tretej krajiny A a B, ktorí sú otcom a matkou maloletého dieťaťa, vo veci žiadosti, ktorú podal otec na základe Haagskeho dohovoru a ktorou sa domáhal návratu dieťaťa do Švédska v nadväznosti na odovzdanie dieťaťa a jeho matky do Fínska v rámci výkonu rozhodnutia prijatého na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 31, ďalej len „nariadenie Dublin III“).

Právny rámec

Medzinárodné právo

- 3 Článok 1 Haagskeho dohovoru stanovuje:

„Cieľom tohto dohovoru je

a) zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržované, a

b) zabezpečiť, aby opatrovnícke práva a práva styku podľa právneho poriadku jedného zmluvného štátu sa účinne dodržiavali v ostatných zmluvných štátoch.“

4 Článok 13 prvý odsek uvedeného dohovoru stanovuje:

„Bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že:

a) osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne nevykonávala alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

b) existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.“

5 Článok 20 uvedeného dohovoru stanovuje:

„Návrat dieťaťa podľa článku 12 možno odmietnuť, ak by to nepripúšťali základné princípy ochrany ľudských práv a základných slobôd dožiadaného štátu.“

Právo Únie

Nariadenie Brusel IIa

6 Odôvodnenia 5, 17 a 33 nariadenia Brusel IIa stanovujú:

„(5) S cieľom zabezpečiť rovnosť pre všetky deti, toto nariadenie sa vzťahuje na všetky rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, vrátane opatrení na ochranu dieťaťa, nezávisle na konaniach v manželských veciach.

...

(17) V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat dieťaťa, a na tento účel by sa mal naďalej uplatňovať [Haagsky dohovor], doplnený ustanoveniami tohto nariadenia, najmä jeho článkom 11. ...

...

(33) Toto nariadenie uznáva základné práva a dodržiava zásady [Charty]. Predovšetkým sa snaží zabezpečiť rešpektovanie základných práv dieťaťa, ako je ustanovené v článku 24 [Charty].“

7 Článok 1 tohto nariadenia, nazvaný „Rozsah pôsobnosti“, v odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Toto nariadenie sa uplatňuje bez ohľadu na povahu súdu v občianskych veciach, ktoré sa vzťahujú na:

...

b) nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností.

...

2. Záležitosti uvedené v odseku 1 písm. b) sa môžu týkať najmä:

- a) opatrovníckeho práva a práva styku s dieťaťom;
- b) opatrovníctva, poručníctva alebo podobných inštitútov;
- c) určenia a úloh osôb alebo subjektov, ktoré sú zodpovedné za osobu dieťaťa alebo jeho majetok, ktoré dieťa zastupujú alebo mu pomáhajú;
- d) umiestnenia dieťaťa do pestúnskej starostlivosti alebo do zariadenia starostlivosti o dieťa;
- e) opatrení na ochranu dieťaťa týkajúcich sa správy, udržiavania alebo nakladania s majetkom dieťaťa.“

8 Článok 2 uvedeného nariadenia stanovuje:

„Na účely tohto nariadenia:

...

7. pojem ‚rodičovské práva a povinnosti‘ označuje všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky. Tento pojem zahŕňa opatrovnícke právo a právo styku s dieťaťom;

...

11. pojem ‚neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie‘ znamená premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ak:

- a) je porušením opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním;

a

- b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnícke právo aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnícke právo sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností.“

9 Článok 11 ods. 1 a 4 tohto nariadenia stanovujú:

„1. Keď osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo, podá žiadosť na príslušné orgány členského štátu o vydanie rozsudku podľa [Haagskeho dohovoru], aby dosiahla návrat dieťaťa, ktoré bolo neoprávnené premiestnené alebo zadržané v inom členskom štáte ako členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, uplatňujú sa odseky 2 až 8.

...

4. Súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa článku 13 písm. b) [Haagskeho dohovoru], ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate.“

Nariadenie Dublin III

10 Článok 6 ods. 1 nariadenia Dublin III stanovuje:

„Členské štáty pri všetkých postupoch ustanovených v tomto nariadení zvažujú predovšetkým najlepšie záujmy dieťaťa.“

11 Článok 12 ods. 3 nariadenia Dublin III stanovuje:

„Ak je žiadateľ držiteľom viac než jedného platného povolenia na pobyt alebo víza vydaného rôznymi členskými štátmi, zodpovednosť za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu prevezmú členské štáty v tomto poradí:

a) členský štát, ktorý vydal povolenie na pobyt, ktoré udeľuje právo na najdlhšiu dobu pobytu, alebo keď sú doby platnosti rovnaké, členský štát, ktorý vydal povolenie na pobyt s najneskorším dátumom skončenia platnosti;

...“

12 Článok 29 ods. 1 a 3 tohto nariadenia stanovujú:

„1. Odovzdanie žiadateľa alebo inej osoby uvedenej v článku 18 ods. 1 písm. c) alebo d) zo žiadajúceho členského štátu do zodpovedného členského štátu sa uskutoční v súlade s vnútroštátnym právom žiadajúceho členského štátu, po porade medzi dotknutými členskými štátmi, akonáhle to je prakticky možné a najneskôr do šiestich mesiacov od akceptovania dožiadania iným členským štátom o prevzatie alebo prijatie späť dotknutej osoby alebo konečného rozhodnutia o odvolaní alebo preskúmaní, ak majú v súlade s článkom 27 ods. 3 odkladný účinok.

...

3. Ak bola osoba odovzdaná chybné, alebo ak bolo rozhodnutie o odovzdaní na základe odvolania alebo preskúmania zrušené po tom, ako sa uskutočnilo odovzdanie, členský štát, ktorý uskutočnil odovzdanie, bezodkladne prijme túto osobu späť.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

13 V máji 2019 sa A a B, štátni príslušníci tretej krajiny, ktorí od roku 2016 bývali vo Fínsku, presťahovali do Švédska. Dňa 5. septembra 2019 sa z ich zväzku narodilo dieťa. Dieťa malo v tom čase obvyklý pobyt vo Švédsku a obaja jeho rodičia vykonávali vo vzťahu k nemu spoločné opatrovnícke právo.

14 Matka mala na základe povolenia na pobyt udeleného otcovi ako zamestnancovi povolenie na pobyt na účely zlúčenia rodiny vo Fínsku na obdobie od 28. decembra 2017 do 27. decembra 2021 a zároveň mala povolenie na pobyt na účely zlúčenia rodiny vo Švédsku na obdobie od 11. marca 2019 do 16. septembra 2020.

- 15 Rozhodnutím z 11. novembra 2019 príslušné švédske orgány prevzali dieťa do starostlivosti a umiestnili ho spolu s matkou do azylového domu pre ženy v tiesni vo Švédsku, kde zostali až do ich odovzdania do Fínska 24. novembra 2020. Toto rozhodnutie bolo potvrdené rozsudkom správneho súdu zo 17. januára 2020, ktorý poukázal na násilné správanie otca voči matke, ktorého bolo dieťa svedkom, na skutočné nebezpečenstvo pre vývoj a zdravie dieťaťa, ako aj na riziko, že otec odvezie dieťa do krajiny pôvodu rodičov bez súhlasu matky.
- 16 Podľa doplňujúcich informácií, ktoré poskytla švédska vláda v odpovedi na žiadosť Súdneho dvora, na začiatku obdobia umiestnenia dieťaťa do azylového domu mal otec oprávnenie len na prístup k fotografiám a videozáznamom dieťaťa. Neskôr sa uskutočnili návštevy v prítomnosti sociálneho pracovníka, vzhľadom na nízky vek dieťaťa a skutočnosť, že otec nebol považovaný za osobu bezpečnú pre dieťa, však boli len veľmi krátke.
- 17 Dňa 21. novembra 2019 otec požiadal o povolenie na pobyt pre dieťa vo Švédsku z dôvodu rodinnej väzby medzi ním a dieťaťom. Dňa 4. decembra 2019 požiadala o povolenie na pobyt pre dieťa vo Švédsku aj matka.
- 18 Dňa 7. augusta 2020 matka podala pre seba a pre dieťa žiadosť o azyl vo Švédsku, ktorá bola založená na domácom násilí páchanom na nej otcom dieťaťa a na vážnom riziku, že v prípade návratu do krajiny svojho pôvodu by čelila násiliu v mene cti zo strany rodiny otca.
- 19 Dňa 27. augusta 2020 Fínska republika uviedla, že na základe článku 12 ods. 3 nariadenia Dublin III je zodpovedná za posúdenie žiadostí matky a dieťaťa o azyl, a to z dôvodu, že platnosť povolenia na pobyt, ktoré jej bolo vydané Fínskou republikou (27. decembra 2021), uplynie neskôr ako platnosť povolenia na pobyt vydaného Švédskym kráľovstvom (16. septembra 2020).
- 20 Rozhodnutím z 27. októbra 2020 švédske orgány odložili žiadosť otca o povolenie na pobyt dieťaťa, zamietli žiadosť o azyl podanú matkou pre seba a pre dieťa ako neprípustnú a nariadili odovzdanie dieťaťa a jeho matky do Fínska. Z tohto rozhodnutia vyplýva, že pri jeho prijímaní bol v súlade s článkom 6 ods. 1 nariadenia Dublin III posúdený najlepší záujem dieťaťa. V tejto súvislosti sa konštatovalo, že otec predstavuje pre dieťa hrozbu a vzhľadom na skutočnosť, že dieťa nie je s otcom v kontakte, odlúčenie otca a dieťaťa na určitú dobu nie je v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa. Okrem toho, keďže otec má povolenie na pobyt vo Fínsku, odovzdanie dieťaťa do tohto štátu sa nepovažuje za prekážku výkonu práva otca na styk s dieťaťom.
- 21 Dňa 24. novembra 2020 matka dobrovoľne vyhovelá rozhodnutiu o jej odovzdaní spolu s dieťaťom do Fínska, ktoré prijali švédske orgány na základe článku 29 ods. 1 nariadenia Dublin III.
- 22 Dňa 7. decembra 2020 otec podal žalobu proti rozhodnutiu švédskych orgánov o odložení jeho žiadosti o povolenie na pobyt pre dieťa a o odovzdaní dieťaťa do Fínska.
- 23 Rozsudkom z 21. decembra 2020 Migrationsdomstolen i Stockholm (Súd pre prisťahovalecké veci Štokholm, Švédsko) zrušil toto rozhodnutie a vrátil vec švédskemu imigračnému orgánu vzhľadom na skutočnosť, že otec dieťaťa nebol v priebehu konania vypočutý.
- 24 Rozhodnutím z 29. decembra 2020 švédsky imigračný orgán v nadväznosti na odchod dieťaťa do Fínska odložil veci *ad acta*. Dňa 19. januára 2021 otec podal proti tomuto rozhodnutiu žalobu na Migrationsdomstolen i Stockholm (Súd pre prisťahovalecké veci Štokholm), ktorá bola zamietnutá rozsudkom zo 6. apríla 2021.

- 25 Dňa 5. januára 2021 podal otec na švédské orgány novú žiadosť o povolenie na pobyt pre dieťa z rodinných dôvodov. Táto žiadosť o povolenie na pobyt vo Švédsku je aktuálne v štádiu posudzovania.
- 26 Dňa 11. januára 2021 matka podala vo Fínsku žiadosť o azyl pre seba a dieťa. Dňa 26. marca 2021 fínske orgány zrušili povolenie na pobyt udelené matke vo Fínsku, ktorého platnosť mala v zásade uplynúť 27. decembra 2021. Posudzovanie žiadostí o azyl vo Fínsku aktuálne prebieha.
- 27 Pokiaľ ide o opatrovnícke právo, v novembri 2020, teda krátko pred odovzdaním matky a dieťaťa do Fínska, Västmanlands tingsrätt (Súd prvého stupňa Västmanland, Švédsko) ponechal dieťa v spoločnej starostlivosti oboch rodičov. Matka dieťaťa spochybnila právomoc tohto švédskeho súdu konať vo veci po odovzdaní dieťaťa do Fínska. Dňa 29. apríla 2021 uvedený súd rozhodol o rozvode rodičov, zveril dieťa do výlučnej osobnej starostlivosti matky a zamietol návrh týkajúci sa práva otca na styk s dieťaťom. Rozsudkom Svea hovrätt (Odvolací súd Štokholm, Švédsko) z 23. a 24. júna 2021 bol návrh otca podaný na účely prijatia odvolania proti rozsudku prvostupňového súdu zamietnutý.
- 28 Dňa 21. decembra 2020 otec podal na Helsingin hovioikeus (Odvolací súd Helsinki, Fínsko) návrh, ktorým sa domáhal nariadenia okamžitého návratu dieťaťa do Švédska. Švédské orgány vo vyjadrení z 26. januára 2021 predloženom tomuto súdu pripomenuli, že dieťa a matka nemajú platné povolenie na pobyt vo Švédsku, a teda nemajú právo na vstup ani na pobyt vo Švédsku.
- 29 Rozsudkom z 25. februára 2021 Helsingin hovioikeus (Odvolací súd Helsinki) zamietol uvedený návrh, pričom najmä uviedol, že nemožno konštatovať, že matka neoprávnene premiestnila dieťa z krajiny jeho pobytu. Otec podal na vnútroštátny súd opravný prostriedok, ktorým sa domáhal zrušenia tohto rozsudku.
- 30 Za týchto okolností Korkein oikeus (Najvyšší súd, Fínsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:
- „1. Má sa článok 2 bod 11 nariadenia [Brusel IIa], ktorý sa týka neoprávneného premiestnenia dieťaťa, vykladať v tom zmysle, že tejto kvalifikácii zodpovedá situácia, v ktorej jeden z rodičov bez súhlasu druhého rodiča premiestni dieťa zo štátu jeho obvyklého pobytu do iného členského štátu, ktorý je zodpovedným členským štátom na základe rozhodnutia o odovzdaní prijatého príslušným orgánom na základe nariadenia [Dublin III]?
2. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku: má sa článok 2 bod 11 nariadenia Brusel IIa, ktorý sa týka neoprávneného zadržiavania dieťaťa, vykladať v tom zmysle, že tejto kvalifikácii zodpovedá situácia, v ktorej súd štátu obvyklého pobytu dieťaťa zrušil rozhodnutie príslušného orgánu o postúpení posúdenia veci, avšak dieťa, ktorého návrat sa nariaďuje, už nemá platné povolenie na pobyt v štáte svojho obvyklého pobytu a nemá ani právo na vstup alebo pobyt v predmetnom štáte?
3. Ak sa má vzhľadom na odpoveď na prvú alebo druhú otázku nariadenie Brusel IIa vykladať v tom zmysle, že ide o neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa a dieťa má byť preto odovzdané do štátu svojho obvyklého pobytu, má sa článok 13 prvý odsek písm. b) [Haagskeho dohovoru] vykladať v tom zmysle, že bráni návratu dieťaťa buď
- i) z dôvodu, že existuje vážne nebezpečenstvo v zmysle tohto ustanovenia, že v prípade samostatného odovzdania dojčťa, o ktoré sa osobne starala matka, by ho návrat vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie, alebo

- ii) z dôvodu, že dieťa by v štáte svojho pobytu bolo prevzaté do starostlivosti a umiestnené samostatne alebo spolu s matkou do azylového domu, čo znamená, že existuje vážne nebezpečenstvo v zmysle tohto ustanovenia, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie, alebo tiež
 - iii) z dôvodu, že dieťa bez platného povolenia na pobyt by sa ocitlo v neznesiteľnej situácii v zmysle tohto ustanovenia?
4. Ak sa vzhľadom na odpoveď na tretiu otázku môžu dôvody odmietnutia uvedené v článku 13 prvom odseku písm. b) [Haagskeho dohovoru] vykladať v tom zmysle, že existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie, má sa článok 11 ods. 4 nariadenia Brusel IIa v spojení s pojmom „najlepšie záujmy dieťaťa“ uvedeným v článku 24 [Charty], ako aj v tomto nariadení vykladať v tom zmysle, že v situácii, v ktorej dieťa ani matka nemajú platné povolenie na pobyt v štáte obvyklého pobytu dieťaťa, a teda nemajú ani právo na vstup a pobyt v tomto štáte, členský štát obvyklého pobytu dieťaťa je povinný prijať primerané opatrenia na zabezpečenie legálneho pobytu dieťaťa a jeho matky v predmetnom členskom štáte? Ak má štát obvyklého pobytu dieťaťa takúto povinnosť, má sa zásada vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi vykladať v tom zmysle, že štát, ktorý dieťa odovzdáva, môže v súlade s touto zásadou predpokladať, že štát obvyklého pobytu dieťaťa splní tieto povinnosti, alebo najlepšie záujmy dieťaťa vyžadujú, aby odovzdávajúci členský štát získal od orgánov štátu obvyklého pobytu podrobné informácie o konkrétnych opatreniach, ktoré boli alebo budú prijaté na jeho ochranu, aby mohol posúdiť najmä primeranosť týchto opatrení s ohľadom na najlepšie záujmy dieťaťa?
5. Ak štát obvyklého pobytu dieťaťa nemá povinnosť prijať primerané opatrenia, uvedenú vo štvrtej otázke, má sa článok 20 [Haagskeho dohovoru] s prihliadnutím na článok 24 [Charty] v situáciách uvedených v bodoch i) až iii) tretej prejudiciálnej otázky vykladať v tom zmysle, že bráni návratu dieťaťa, lebo návrat dieťaťa by sa mohol považovať za nezlučiteľný so základnými zásadami ochrany ľudských práv a základných slobôd v zmysle tohto ustanovenia?“

Konanie na Súdnom dvore

- 31 Dňa 21. mája 2021 vnútroštátny súd v odpovedi na žiadosť Súdneho dvora o informácie spresnil, že návrh otca na vydanie rozhodnutia o nariadení návratu dieťaťa na základe nariadenia Dublin III bol zamietnutý ako neprípustný.
- 32 Za týchto podmienok vnútroštátny súd spresnil formuláciu druhej prejudiciálnej otázky takto:
- „V prípade zápornej odpovede na prvú otázku: má sa článok 2 bod 11 nariadenia Brusel IIa, ktorý sa týka neoprávneného zadržiavania dieťaťa, vykladať v tom zmysle, že tejto kvalifikácii zodpovedá situácia, v ktorej súd štátu obvyklého pobytu dieťaťa zrušil rozhodnutie príslušného orgánu o postúpení posúdenia veci, ktorá bola odložená *ad acta* po tom, ako dieťa a matka opustili štát svojho obvyklého pobytu, avšak dieťa, ktorého návrat sa požaduje, už nemá platné povolenie na pobyt v štáte svojho obvyklého pobytu a nemá ani právo na vstup alebo pobyt v tomto štáte?“
- 33 Vo vyjadrení z 31. mája 2021 švédska vláda odpovedala na písomné otázky položené Súdny dvorom a predložila dokumenty, ktoré si Súdny dvor vyžiadal.

O naliehavom prejudiciálnom konaní

- 34 Vnútroštátny súd požiadal o prejednanie tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania v rámci naliehavého konania podľa článku 107 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.
- 35 Na podporu svojho návrhu zdôraznil, že odpovede Súdneho dvora na prejudiciálne otázky budú rozhodujúce pre vyriešenie sporu, keďže na ich základe nariadi alebo nenariadi návrat dieťaťa do Švédska. Vnútroštátny súd poukázal najmä na odôvodnenie 17 nariadenia Brusel IIa, ktoré stanovuje, že v prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat dieťaťa, a spresnil, že vzhľadom na vek dieťaťa, dĺžku jeho pobytu vo Fínsku a skutočnosť, že predĺženie konania môže nepriaznivo ovplyvniť rozvoj vzťahu medzi otcom a jeho dieťaťom, považuje uplatnenie naliehavého konania za absolútne nevyhnutné.
- 36 V tejto súvislosti treba v prvom rade uviesť, že tento návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Brusel IIa, ktoré bolo prijaté najmä na základe článku 61 písm. c) Zmluvy ES, teraz článku 67 ZFEÚ, nachádzajúceho sa v hlave V tretej časti Zmluvy o FEÚ, ktorá sa týka priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Možno ho teda prejednať v naliehavom prejudiciálnom konaní.
- 37 V druhom rade žalobu v konaní vo veci samej podal otec, ktorý je už niekoľko mesiacov odlúčený od svojho ani nie dvojročného dieťaťa, s cieľom dosiahnuť okamžitý návrat dieťaťa do Švédska na základe Haagskeho dohovoru.
- 38 Za týchto podmienok prvá komora Súdneho dvora 6. mája 2021 na základe návrhu sudcu spravodajcu a po vypočutí generálneho advokáta vyhovel návrhu vnútroštátneho súdu, aby sa na tento návrh na začatie prejudiciálneho konania vzťahovali ustanovenia o naliehavom prejudiciálnom konaní.

O prejudiciálnych otázkach

O prvej a druhej otázke

- 39 Svojou prvou a druhou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 2 bod 11 nariadenia Brusel IIa vykladať v tom zmysle, že situácia, v ktorej je jeden z rodičov vedený k tomu, aby bez súhlasu druhého rodiča vzal svoje dieťa zo štátu jeho obvyklého pobytu do iného členského štátu na účely výkonu rozhodnutia o odovzdaní prijatého prvým členským štátom na základe nariadenia Dublin III a následne sa zdržiavajú v druhom členskom štáte po tom, čo bolo toto rozhodnutie o odovzdaní zrušené, avšak orgány prvého členského štátu nerozhodli o prijatí odovzdaných osôb späť alebo o udelení pobytu týmto osobám, môže predstavovať neoprávnené premiestnenie alebo neoprávnené zadržiavanie v zmysle tohto ustanovenia.
- 40 Po prvé, pokiaľ ide o vecnú pôsobnosť nariadenia Brusel IIa, z článku 1 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia vyplýva, že sa uplatňuje bez ohľadu na povahu súdu v občianskych veciach, ktoré sa vzťahujú najmä na nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností. V tomto rámci pojem „občianske veci“ nemožno vykladať reštriktívne, ale ako samostatný pojem práva Únie, ktorý pokrýva najmä všetky žiadosti, opatrenia alebo rozhodnutia

v oblasti „rodičovských práv a povinností“ v zmysle uvedeného nariadenia v súlade s cieľom, ktorý je pripomenutý v jeho odôvodnení 5 (rozsudok z 21. októbra 2015, Gogova, C-215/15, EU:C:2015:710, bod 26 a citovaná judikatúra).

- 41 V tomto ohľade je pojem „rodičovské práva a povinnosti“, uvedený v článku 2 bode 7 nariadenia Brusel IIa, predmetom širokej definície v tom zmysle, že zahŕňa všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky. Okrem toho, hoci článok 1 ods. 2 tohto nariadenia vymenúva oblasti, na ktoré sa uvedené nariadenie vzťahuje z titulu „rodičovských práv a povinností“, toto vymenovanie nie je taxatívne, ale má len orientačný charakter, ako vyplýva z použitia pojmu „najmä“ (rozsudok z 21. októbra 2015, Gogova, C-215/15, EU:C:2015:710, bod 27 a citovaná judikatúra).
- 42 Na účely zistenia, či žaloba spadá do pôsobnosti nariadenia Brusel IIa, treba vychádzať z jej predmetu (rozsudok z 21. októbra 2015, Gogova, C-215/15, EU:C:2015:710, bod 28 a citovaná judikatúra).
- 43 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že otec dieťaťa podal svoj návrh na vnútroštátny súd s cieľom dosiahnuť okamžitý návrat dieťaťa do Švédska na základe Haagskeho dohovoru. Keďže predmet takého návrhu, o aký ide vo veci samej, sa týka rodičovských práv a povinností, nariadenie Brusel IIa je uplatniteľné.
- 44 Po druhé, pokiaľ ide o kvalifikovanie premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa ako neoprávneného, zo samotného znenia článku 2 bodu 11 nariadenia Brusel IIa vyplýva, že za neoprávnené sa má považovať také premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ku ktorému došlo porušením opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržiavania sa toto opatrovnícke právo aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu.
- 45 Ako uviedol generálny advokát v bode 34 svojich návrhov, z tohto ustanovenia vyplýva, že kvalifikácia premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa ako neoprávneného si vyžaduje splnenie dvoch podmienok, a to jednak premiestnenie dieťaťa v rozpore s opatrovníckym právom priznaným podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt, čo si vyžaduje identifikovať obvyklý pobyt dieťaťa pred jeho premiestnením (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. júna 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 53), a jednak opatrovnícke právo, ktoré sa skutočne vykonávalo alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu.
- 46 Tento záver navyše potvrdzuje aj cieľ sledovaný nariadením Brusel IIa. Hoci je totiž cieľom tohto nariadenia, ako to vyplýva z jeho preambuly, vytvorenie justičného priestoru založeného na zásade vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí zavedením pravidiel upravujúcich právomoc, uznávanie a výkon rozhodnutí vo veciach rodičovských práv a povinností, zatiaľ čo cieľom Haagskeho dohovoru je podľa jeho článku 1 písm. a) zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnené premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržiavané, existuje úzka súvislosť medzi týmito dvoma nástrojmi, ktoré majú v zásade spoločný cieľ odrádzať od únosov detí medzi štátmi a v prípade únosu dosiahnuť okamžitý návrat dieťaťa do štátu jeho obvyklého pobytu (rozsudok z 19. septembra 2018, C.E. a N.E., C-325/18 PPU a C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, bod 47 a citovaná judikatúra).

- 47 Cieľom konania o návrat upraveného Haagskym dohovorom a nariadením Brusel IIa je, aby jeden z rodičov nemohol posilniť svoje postavenie, pokiaľ ide o opatrovnícke právo k dieťaťu tak, že sa svojím protiprávnym konaním vymaní z právomoci súdov, ktoré sú v zásade príslušné podľa pravidiel stanovených najmä týmto nariadením rozhodovať o rodičovských právach a povinnostiach k tomuto dieťaťu (pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. decembra 2009, *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 49; z 9. októbra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 67, a z 8. júna 2017, OL, C-111/17, EU:C:2017:436, bod 63 a citovanú judikatúru).
- 48 Skutočnosť, že rodič, ktorý má opatrovnícke právo k svojmu dieťaťu, sa s týmto dieťaťom premiestni do iného členského štátu, než v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt, aby vyhovel rozhodnutiu o odovzdaní, ktoré sa vzťahuje tak na tohto rodiča, ako aj na jeho dieťa a ktoré prijali príslušné vnútroštátne orgány na základe nariadenia Dublin III, pritom nemožno považovať za protiprávne konanie v zmysle judikatúry uvedenej v predchádzajúcom bode, ktoré by mohlo napĺňať znaky neoprávneného premiestnenia v zmysle článku 2 bodu 11 nariadenia Brusel IIa, a to bez toho, aby bolo potrebné najprv overiť, či sú splnené podmienky uvedené v bode 45 tohto rozsudku, najmä podmienka týkajúca sa premiestnenia v rozpore so skutočne vykonávaným opatrovníckym právom.
- 49 Rešpektovanie rozhodnutia o odovzdaní, ktorá je pre dotknutého rodiča a dieťa záväzná, keďže ku dňu odovzdania bolo vykonateľné a k tomuto dňu nebolo pozastavené ani zrušené, sa totiž musí považovať za jednoduchý právny dôsledok tohto rozhodnutia, ktorý nemožno tomuto rodičovi vytýkať.
- 50 Rovnako sa nemožno domnievať, že zotrvanie na území členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu predstavuje protiprávne konanie, a to ani po zrušení rozhodnutia o odovzdaní, ak orgány členského štátu, ktoré vykonali odovzdanie na základe článku 29 ods. 3 nariadenia Dublin III, neskôr po odovzdaní neprijali vo vzťahu k dotknutému rodičovi a dieťaťu rozhodnutie o ich prijatí späť a tento rodič a dieťa nemajú povolenie na pobyt v tomto členskom štáte.
- 51 V takejto situácii sa totiž zadržiavanie dieťaťa javí ako jednoduchý dôsledok jeho administratívneho postavenia, tak ako je určené vykonateľnými rozhodnutiami členského štátu, v ktorom malo obvyklý pobyt.
- 52 Napokon treba dodať, že výklad, podľa ktorého by sa žiadateľ o medzinárodnú ochranu, akým je matka v spore vo veci samej, musel zdržať rešpektovania rozhodnutia o odovzdaní z dôvodu, že jeho konanie by sa mohlo považovať za protiprávne podľa nariadenia Brusel IIa, by bol v rozpore so zásadou právnej istoty a ohrozil by dosiahnutie cieľov nariadenia Dublin III.
- 53 V dôsledku toho treba na prvú a druhú prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že článok 2 bod 11 nariadenia Brusel IIa sa má vykladať v tom zmysle, že situácia, v ktorej je jeden z rodičov vedený k tomu, aby bez súhlasu druhého rodiča vzal svoje dieťa zo štátu jeho obvyklého pobytu do iného členského štátu na účely výkonu rozhodnutia o odovzdaní prijatého prvým členským štátom na základe nariadenia Dublin III a následne sa zdržiavajú v druhom členskom štáte po tom, čo bolo toto rozhodnutie o odovzdaní zrušené, avšak orgány prvého členského štátu nerozhodli o prijatí odovzdaných osôb späť alebo o udelení pobytu týmto osobám, nemôže predstavovať neoprávnené premiestnenie alebo neoprávnené zadržiavanie v zmysle tohto ustanovenia.

O tretej až piatej otázke

- 54 Vzhľadom na odpoveď na prvé dve otázky nie je potrebné odpovedať na tretiu až piatu otázku.

O trovách

- 55 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Článok 2 bod 11 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa má vykladať v tom zmysle, že situácia, v ktorej je jeden z rodičov vedený k tomu, aby bez súhlasu druhého rodiča vzal svoje dieťa zo štátu jeho obvyklého pobytu do iného členského štátu na účely výkonu rozhodnutia o odovzdaní prijatého prvým členským štátom na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, a následne sa zdržiavajú v druhom členskom štáte po tom, čo bolo toto rozhodnutie o odovzdaní zrušené, avšak orgány prvého členského štátu nerozhodli o prijatí odovzdaných osôb späť alebo o udelení pobytu týmto osobám, nemôže predstavovať neoprávnené premiestnenie alebo neoprávnené zadržiavanie v zmysle tohto ustanovenia.

Podpisy